

Brussel, 6 november 2024
(OR. en)

14733/24

CULT 97
EDUC 400
AUDIO 96
JEUN 268
DIGIT 214
RECH 473

NOTA

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
aan:	het Comité van permanente vertegenwoordigers/de Raad
Betreft:	De rol van bibliotheken bij de ontwikkeling van mediawijsheid - <i>Oriënterend debat</i>

De delegaties vinden in de bijlage een achtergrondnota van het voorzitterschap als basis voor het oriënterend debat tijdens de zitting van de Raad Onderwijs, Jeugdzaken, Cultuur en Sport op 25 en 26 november 2024.

De rol van bibliotheken bij de ontwikkeling van mediawijsheid

Oriënterend debat

Raad Onderwijs, Jeugdzaken, Cultuur en Sport van 26 november 2024

1. INLEIDING

In het EU-werkplan voor cultuur 2023-2026¹ wordt de veranderende maatschappelijke rol van bibliotheken erkent, met name bij het bevorderen van geletterdheid in heel Europa. Bibliotheken zijn meer dan loutere bewaarplaatsen van boeken: ze zijn cruciale platforms voor maatschappelijke betrokkenheid, democratische participatie en onderwijsontwikkeling en bieden veel verschillende diensten aan. In deze rol leveren zij een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van mediawijsheid, waaraan dringend behoefte is in een wereld die steeds meer wordt gekenmerkt door digitalisering en een overvloed aan informatie.

Door de COVID-19-pandemie is het duidelijk geworden hoe belangrijk bibliotheken als gemeenschapscentra zijn, aangezien zij zich hadden aangepast en tijdens de lockdowns zowel fysieke als digitale diensten leverden. Bibliotheken bleven toegang bieden tot betrouwbare informatie en bewezen zich als betrouwbare bondgenoot in de strijd tegen misinformatie – een taak die nu belangrijker is dan ooit. Volgens het IFLA-UNESCO Manifest over de openbare bibliotheek 2022² moeten bibliotheken een leven lang leren en mediawijsheid bevorderen, zodat burgers over de instrumenten beschikken die zij nodig hebben om hun weg te vinden in de huidige complexe mediaomgeving.

¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207(01))

² IFLA: Internationale Federatie van Bibliotheekverenigingen en -instellingen, <https://www.ifla.org/public-library-manifesto/>

In het EU-werkplan voor cultuur 2023-2026 staat ook opgenomen dat een groep open coördinatiemethode (OCM) tussen 2024 en 2025 met bibliotheken aan de slag moet gaan om de rol van bibliotheken bij het vergroten van de cultuurparticipatie en de ontwikkeling van vaardigheden verder te onderzoeken, wat niet alleen aan de geletterdheid, maar ook aan de bredere doelstellingen van sociale inclusie en democratie ten goede moet komen. Voorts wordt in de richtsnoeren van de Raad van Europa en EBLIDA³ nogmaals gewezen op de cruciale rol van het bibliotheekbeleid bij het bevorderen van een democratische, goed geïnformeerde, billijke, duurzame, samenhangende en inclusieve samenleving.

2. BELANGRIJKSTE UITDAGINGEN

De ontwikkeling van mediawijsheid is een van de belangrijkste uitdagingen voor moderne samenlevingen, ook in Europa. Misinformatie en desinformatie verspreiden zich snel en zijn fenomenen die vaak worden versterkt door digitale platforms en een versnipperd medialandschap. Aangezien mediatechnologie snel verandert, moeten de vaardigheden die studenten tijdens het formele onderwijs worden bijgebracht voortdurend worden geactualiseerd. Dankzij hun vertrouwde status en gevestigde aanwezigheid in gemeenschappen bevinden bibliotheken zich in een unieke positie om te dienen als brug tussen burgers en de enorme hoeveelheid informatie die zij tegenkomen. Dit kunnen zij doen door opleidingen aan te bieden, onderwijsprogramma's te organiseren en middelen aan te bieden om het bewustzijn over het gebruik en de ontwikkeling van media te bevorderen. Bibliotheken kunnen dus dienen als multifunctionele gemeenschapscentra en tegelijkertijd een leven lang leren ondersteunen.

³ EBLIDA: European Bureau of Library, Information and Documentation Associations (Europees bureau van verenigingen van bibliotheken, informatie en documentatie), <https://eblida.org/nl/News/2022/Council-of-Europe-EBLIDA-Guidelines-on-Library-legislation-and-policy-in-Europe-en.pdf/>

Om dit potentieel van bibliotheken volledig te benutten, moeten echter verschillende belangrijke uitdagingen worden aangepakt:

- Onderwijslacunes op het gebied van mediawijsheid: Door de snelle ontwikkeling van digitale technologieën moeten programma's voor mediawijsheid regelmatig worden herzien om relevant te blijven. Bibliotheken moeten opleidingsprogramma's aanbieden en instrumenten beschikbaar stellen die niet alleen elementaire mediavaardigheden bijbrengen maar ook het formele onderwijs ondersteunen, met name op het gebied van analytisch denken, het herkennen van geloofwaardige bronnen, het begrijpen van vooroordelen op het gebied van media, het navigeren van onlineplatforms voor een veilige online-ervaring, vaardigheden voor het creëren van inhoud, democratische participatie en ethisch gebruik van informatie. Bibliotheken staan ten dienste van een breed scala aan gebruikers, van kinderen tot ouderen, die beschikken over verschillende niveaus van mediawijsheid. Het is dan ook van essentieel belang programma's voor mediawijsheid op maat aan te bieden om tegemoet te komen aan de behoeften van de verschillende maatschappelijke groepen.
- Infrastructuur en financiering: Hoewel veel bibliotheken zijn overgestapt op digitale diensten, zijn verschillen in infrastructuur – met name in landelijke en afgelegen gebieden – van invloed op hun doeltreffendheid bij het bevorderen van elementaire mediawijsheid. Toereikende financiering is van cruciaal belang om deze lacunes te dichten en te zorgen voor een gelijk niveau van toegang tot middelen in alle regio's. Partnerschappen met scholen, de academische wereld, technologiebedrijven, andere betrokken ondernemingen uit de particuliere sector, stichtingen en maatschappelijke organisaties spelen een cruciale rol bij de uitbreiding van de programma's voor mediawijsheid. Het benutten van externe deskundigheid en middelen kan helpen bij het opschalen van initiatieven op het gebied van mediawijsheid om een breder publiek te bereiken, gerichte kennis te genereren en op maat gesneden leerplannen te ontwikkelen.
- Ontwikkeling van de vaardigheden van bibliothecarissen: Bibliotheken kunnen de vaardigheden op het gebied van mediawijsheid niet bevorderen zonder in hun personele middelen te investeren. Bibliothecarissen moeten voortdurend worden opgeleid om gelijke tred te houden met de technologische vooruitgang en de veranderende behoeften van de gemeenschappen die zij bedienen. De ontwikkeling van deze vaardigheden is van cruciaal belang om ervoor te zorgen dat bibliothecarissen burgers kunnen begeleiden bij het vinden van hun weg in de huidige digitale informatieomgeving.

3. VRAGEN VOOR HET ORIËTEREND DEBAT

Het voorzitterschap verzoekt de ministers na te gaan hoe bibliotheken de vaardigheden op het gebied van mediawijsheid in de samenleving kunnen verbeteren, en deze inzichten uit te wisselen, op basis van de volgende vragen:

- De rol van bibliotheken: *Hoe kunnen bibliotheken hun programma's voor mediawijsheid uitbreiden om de mediawijsheid en kritische leesvaardigheden van burgers te verbeteren zodat zij beter opgewassen zijn tegen de uitdagingen van het digitale tijdperk (zoals online-desinformatie, onlinepesten, haatzaaiende uitlatingen op het internet en deepfakes)?*
 - Middelen die nodig zijn om hoogwaardige diensten te verlenen: *Welke partnerschappen met bijvoorbeeld de academische wereld, technologiebedrijven en organisaties moeten prioriteit krijgen om ervoor te zorgen dat bibliotheken weten welke informatie de samenleving op dat moment in het algemeen nodig heeft, en welke initiatieven op EU-niveau kunnen daartoe bijdragen?*
 - Vaardigheden die door bibliothecarissen moeten worden verworven: *Welke specifieke vaardigheden hebben bibliothecarissen nodig om mediawijsheid beter te kunnen onderwijzen en het kritisch denken van hun gebruikers te bevorderen?*
-